

UZAKTAN EĞİTİM

Prof. Dr. Aytekin İşman

Geliştirilmiş
4.BASKI

Prof. Dr. Aytekin İşman

UZAKTAN EĞİTİM

ISBN 978-975-8792-82-2

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2011, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabı tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımını, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayinevimize bilgi vermesini ve bandolsuz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

3. Baskı: Eylül 2008

4. Baskı: Nisan 2011

Yayın Proje Yönetmeni: Arzu Doğan

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Gürleyik

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Cantekin Matbaası

(Ankara-0312-3843435)

YAYINEVİ

adakale sokak 4/1 yenişehir-ankara
tel: +90 312 4306750-51 (pbx)
belgeç: +90 312 4354460
gsm: 0506 3451936 - 0541 9104545 - 0533 2055230
e-ileti: pegem@pegem.net

DAĞITIM

sağlık sokak 17/a yenişehir-ankara
tel: +90 312 4345408 - +90 312 4345424
belgeç: +90 312 4313738
gsm: 0506 3451937 - 0541 4345424 - 0533 2055231
e-ileti: siparis@pegem.net

YAZIŞMA

p.k.175 06442 yenişehir-ankara

internet: **PEGEM.NET**

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Günümüzde, iletişim teknolojileri akıl almadır bir hızla gelişme göstermektedir. Bu gelişmeler aynı zamanda eğitim sistemini de etkilediği söylenebilir. Bu etkilerden bir tanesi 21. Yüzyılın eğitim modeli olacak olan uzaktan eğitimidir.

Bu kitapta, uzaktan eğitimin tanımı, uygulama modelleri, tarihsel gelişimi, kullanılan teknoloji, değerlendirme modelleri üzerinde durulmaktadır.

Kitabın geliştirilmesi konusunda eleştiri ve önerilerde bulunan tüm arkadaşlara içten teşekkür ederim.

Ayrıca bana her zaman desteği olan eşim Şenay İşman'a ve Oğullarım Gültekin Yusuf ve Affan'a ve diğer emeği geçen herkese en derin sevgi ve şükranlarımı sunarım.

16 Nisan 1998

Doç. Dr. Aytekin İŞMAN

Ahmetli, Manisa

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Dünya bilgi çağrı dediğimiz 21. Yüzyıla girerken, bilgi teknolojilerindeki gelişmeler takibi imkânsız bir hızla devam etmektedir. Bilgi teknolojilerindeki bu gelişmeler, uzaktan eğitim uygulamaları ile küresel iletişim ağının gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bilgi çağrı dediğimiz 21. yüzyılda iletişim, toplumun her katmanında yaşayan bireyler için kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir. Uzaktan eğitim uygulamalarının geliştirildiği küresel iletişim ağı kavramı (bundan beş ya da on yıl önce toplumlar için ütopya sayılan) yaşama geçirilmesi kaçınılmaz bir olgu haline almıştır.

Kitabın birinci baskısı çok büyük bir ilgi görmüştür. Umarım ki, kitabın ikinci baskısı da uzaktan eğitim konusunda sizlere yardımcı olur. Bu kitap konusunda tüm eleştiri ve önerilerinizi bekliyorum.

Bu kitapta, uzaktan eğitimin tanımı, uygulama modelleri, tarihsel gelişimi, kullanılan teknolojiler ve değerlendirme modelleri üzerinde durulmaktadır.

Kitabın geliştirilmesi konusunda eleştiri ve önerilerde bulunan tüm arkadaşlara içten teşekkür ederim.

Ayrıca bana her zaman desteği olan eşim Şenay İşman'a ve Oğullarım Gültekin Yusuf ve Affan'a ve diğer emeği geçen herkese en derin sevgi ve şükranlarımı sunarım.

5 Ağustos 2005

Doç. Dr. Aytekin İŞMAN

Ahmetli, Manisa

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Günümüzde, iletişim teknolojileri olan uydu, fiber optik, televizyon, radyo ve diğerlerinde akıl almadı hızlı gelişmeler meydana gelmektedir. İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler eğitim sisteminin yapısını etkilemektedir. Eğitimde meydana gelen yapısal değişimlerden bir tanesi de uzaktan eğitimdir. İlk uygulaması 1728 yılında yapılan uzaktan eğitim, günümüzde iletişim teknolojileri sayesinde niteliği daha çok artırılmış olarak, telekonferans ve internet modelleri biçiminde uygulanmaktadır. Uzaktan eğitim sayesinde birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta ve farklı ortamlarda olan öğretmen ve öğrenciler, kendi aralarında etkili iletişim kurabilmekte ve birbirleri ile bilgi alışverişi yapabilmektedir.

Kitabın birinci baskısı ve ikinci baskısı çok büyük bir ilgi görmüştür. Umarım ki, kitabın üçüncü baskısı da uzaktan eğitim konusunda sizlere yardımcı olur. Bu kitap konusunda tüm eleştiri ve önerilerinizi bekliyorum.

Bu kitapta, uzaktan eğitimin tanımı, uygulama modelleri, tarihsel gelişimi, kullanılan teknolojiler ve değerlendirme modelleri üzerinde durulmaktadır.

Kitabın geliştirilmesi konusunda eleştiri ve önerilerde bulunan tüm arkadaşlara içten teşekkür ederim.

29 Ağustos 2008

Prof. Dr. Aytekin İŞMAN

Ahmetli, Manisa

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Ülkemizde ve dünyada popülerlik kazanan uzaktan eğitim uygulamaları gücünü ispatlamasının yanı sıra bilinmezliklerini de korumaktadır. Öğretmen ve öğrenmenin fiziksel mekân olarak birbirinden ayrı ortamlarda gerçekleştirildiği uzaktan eğitim öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere bir üstünlükleri olan bir alternatif olarak görülmektedir. Ancak kurumsal yapılanmanın tamamlanmadan gerçekleştirildiği uzaktan öğretim uygulamaları öğrencilere fayda sağlamaktan çok öğrencileri eğitim süreçlerinden uzaklaştıracaktır. Kitap içerisinde kuramsal yapının her bir bileşeni ayrı bir bölüm olarak ele alınmış olup her bir bileşen ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Kitabın bölümlerin şu şekilde sıralanabilir: Uzaktan Eğitimin Tanımı, Uzaktan Eğitimin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi, Uzaktan Eğitimin Türk Eğitim Sistemindeki Gelişim Süreçleri, Uzaktan Eğitim ve Öğrenme Kuramlar, Uzaktan Eğitim ve Bilişim Teknolojileri, Uzaktan Eğitimin Uygulama Modelleri, Uzaktan Eğitimde Öğretmen Rolleri, Uzaktan Eğitimde Öğrenci Rolleri, Uzaktan Eğitim ve Öğretim Tasarımı, Uzaktan Eğitimin Yönetimi, Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Uzaktan Eğitim Projelerinin Değerlendirilmesi, Uzaktan Eğitimde Rehberlik, Uzaktan Eğitimde Etik, Yeni Bir Model Önerisi, Uzaktan Eğitimde Dergiler, Uzaktan Eğitimde Sorunlar, Uzaktan Eğitim Sistemleri İçin Açık Kaynak Kodlu Öğretim Yönetim Sistemi Moodle.

Kitabın konu ile ilgilenen akademisyenlerin yanı sıra, uzaktan eğitim uygulayan ve uygulamak isteyen kurum ve kuruluşlara, bu kurum ve kuruluşlarda görev alacak uzaktan eğitim personeline faydalı olmasını diliyorum.

Kitabın geliştirilmesi ve genişletilmesi konusunda yardımcılarını esirgemeyen Yrd.Doç.Dr. Mübin KİYICI; doktora öğrencilerim Selçuk Sırrı TERCAN, Aydın KİPER, Onur İSBULAN, Zeliha DEMİR KAYMAK ve Özlem CANAN GÜNGÖREN'e, yüksek lisans öğrencilerim Şirin KÜÇÜK, Ebru ALBAYRAK ve diğer öğrencilerime; kitabı dilbilgisi açısından inceleyen Zeynep DEMİREL İSBULAN ve Nazife KARDAŞ'a ve öneride bulunan tüm arkadaşlarına içten teşekkür ederim.

Ayrıca bana her zaman desteği olan eşim Şenay İŞMAN'a ve oğullarım Gültekin Yusuf ve Affan'a ve diğer emeği geçen herkese en derin sevgi ve şükranlarımı sunarım.

**15 Şubat 2011
Prof.Dr. Aytekin İŞMAN
AHMETLİ, Manisa**

PROF. DR. AYTEKİN İŞMAN

Prof. Dr. Aytekin İşman, 1964 yılında Balıkesir iline bağlı Bandırma ilçesinin Bereketli Köyü'nde dünyaya geldi. İlkokul, ortaokul ve lise tahsilini Manisa iline bağlı Ahmetli ilçesinde tamamladı. 1987 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. 1989-1990 yılları arasında aynı üniversitede yüksek lisans çalışmalarını sürdürürken YÖK-Dünya Bankası Endüstriyel Eğitim Projesinde Eğitim Uzmanı olarak çalıştı. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı 1416 sayılı yurt dışı bursunu kazanarak Amerika Birleşik Devletleri'ne yüksek lisans ve doktora çalışmaları için gitti.

1994 yılında New York Üniversitesi Eğitim İletişimi ve Teknolojisi Bölümü'nden master derecesi aldı. 1997 yılında Ohio Üniversitesi Eğitim Teknolojisi Bölümü'nde doktora derecesini tamamladı. Ohio Üniversitesi ve New York Üniversitesi'nin uzaktan eğitim projelerinde çalıştı. Amerika'da bulunan devlet okullarında eğitim teknolojisi uzmanı olarak görev aldı.

2000 yılında Yüksek Öğretim Kurulu'ndan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı'nda Doçentlik unvanı aldı.

2006 yılında Sakarya Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı'nda Profesörlük unvanını aldı.

İşman'nın Distance Education, Uzaktan Eğitim, Eğitimde Planlama ve Değerlendirme, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı ve Türk Eğitim Sistemi'nde Ölçme ve Değerlendirme adlı kitapları ve eğitimde ölçme ve değerlendirme, öğretim tasarımları, uzaktan eğitim, eğitim teknolojisi, eğitimde internet ve eğitimde bilgisayar kullanımı konularında ulusal ve uluslararası indeksli dergilerde ve konferanslarda çeşitli bildiri ve makaleleri yayınlanmıştır. Aynı zamanda SSCI ve çeşitli yurtdışı indeksler tarafından taranan Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET) adlı derginin baş editörlüğünü yürütmektedir.

Prof. Dr. Aytekin İŞMAN halen Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölüm Başkanlığı'ni sürdürmekte ve aynı bölümde lisans, yüksek lisans ve doktora derslerini vermektedir.

*İnsanların yetişmelerinde
büyük fedakârlıklarda bulunan
başta Öğretmen Babam Gültekin İşman,
ilk yaşam öğretmenim olan Annem Nudiye İşman ve
bütün öğretmenlere
ithaf olunur*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
Özgeçmiş	vii
İçindekiler	ix

1. Bölüm UZAKTAN EĞİTİMİN TANIMI

Giriş	2
Niçin Uzaktan Eğitim?	5
Uzaktan Eğitim Nedir?	14
Sonuç.....	31
Kaynakça	32

2. Bölüm UZAKTAN EĞİTİMİN DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Giriş	36
Mektupla Öğretimden Önceki Dönem	37
Mektupla Öğretim (Correspondence Education) Dönemi.....	41
Tek Yönlü Radyo ve Televizyon Dönemi.....	45
Çift Yönlü Radyo ve Televizyon Dönemi	53
Uydu ve Gelecek Teknolojiler Dönemi	59
1. ALLAMA IQBAL OPEN UNIVERSITY (AIOU):	70
2. INDIRA GANDHI NATIONAL OPEN UNIVERSITY:.....	70
3. ISLAMIC AZAD UNIVERSITY:.....	71
4. ANADOLU ÜN"VERS"TES":	72
5.NATIONAL UNIVERSITY:	72
6. UNIVERSITAS TERBUKA:	73
7.BANGLADESH OPEN UNIVERSITY:	73
8. RAMKHAMHAENG UNIVERSITY:	74
9. UNIVERSITY OF PUNE:	75
10.UNIVERSITY SYSTEM OF OHIO:	75
11.STATE UNIVERSITY OF NEW YORK:	76
12.UNIVERSITY OF PUNJAB:.....	77
13. DR.B. R. AMBEDKAR OPEN UNIVERSITY:	77
14. CALIFORNIA STATE UNIVERSITY:	78
15. UNIVERSITY OF DELHI:.....	79

16. UNIVERSITY OF BUENOS AIRES:.....	79
17. OSMANIA UNIVERSITY:	80
18. SPIRU HARET UNIVERSITY:	81
19. TRIBHUVAN UNIVERSITY:.....	81
20. NATIONAL AUTONOMOUS UNIVERSITY OF MEXICO:	82
21. UNIVERSITY OF SOUTH AFRICA:	83
22. CITY UNIVERSITY OF NEW YORK:	83
23. NATIONAL POLYTECHNIC INSTITUTE:	84
24. ESTÁCIO DE SÁ UNIVERSITY:.....	85
25. KOREA NATIONAL OPEN UNIVERSITY:	85
26. UNIVERSITY OF GUADALAJARA:	86
27. UNIVERSITY OF CALIFORNIA:	87
28. OPEN UNIVERSITY:.....	87
29. UNIVERSITY OF TEXAS SYSTEM:	88
30. NATIONAL UNIVERSITY OF DISTANCE EDUCATION:	89
31. UNIVERSITY OF KARACHI:.....	89
32. UNIVERSITY OF NORTH CAROLINA:	90
33. UTAH SYSTEM OF HIGHER EDUCATION:	91
34. UNIVERSITY OF WISCONSIN SYSTEM:	91
35. UNIVERSITY OF LONDON:.....	92
36. CAIRO UNIVERSITY:	92
37. UTTAR PRADESH TECHNICAL UNIVERSITY:	93
38. MADHYA PRADESH BHOJ OPEN UNIVERSITY:	94
39. UNIVERSITY SYSTEM OF MARYLAND:	94
40. MODERN UNIVERSITY FOR THE HUMANITIES:	95
41. UNIVERSIDADE NORTE DO PARANÁ:.....	96
42. UNIVERSIDAD DE SAN CARLOS DE GUATEMALA:.....	96
43. CENTRE NATIONAL D'ENSEIGNEMENT À DISTANCE:	97
44. NATIONAL UNIVERSITY OF CÓRDOBA:	97
45. PENNSYLVANIA STATE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION:.....	97
46. TEXAS A&M UNIVERSITY SYSTEM:.....	98
47. SHANGHAI TELEVISION UNIVERSITY:.....	99
48. UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA:.....	99
49. INDIANA UNIVERSITY:.....	100
50. COMPLUTENSE UNIVERSITY OF MADRID:.....	100
Sonuç.....	101
Kaynakça	102

3. Bölüm

UZAKTAN EĞİTİMİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ GELİŞİM SÜREÇLERİ

Giriş	106
Kavramsallaşma Süreci.....	107
Mektupla Öğretim Süreci	110
İletişim Teknolojilerinin Kullanma Süreci	113
Günümüzde Uzaktan Eğitim Veren Kurumlar	129
Sonuç.....	148
Kaynakça	149

4. Bölüm

UZAKTAN EĞİTİM VE ÖĞRENME KURAMLARI

Giriş	152
Öğrenme Nedir?	153
Kuramlar	155
Davranışçı Kuramlar	158
Klasik koşullanma	160
Bağ kuramı (Bağlaşımcılık)	162
Edimsel (Operant) koşullanma.....	164
Gözlem yoluyla öğrenme	166
J.B. Watson ve Davranışçılık	168
Davranışçı Yaklaşımın Uzaktan Eğitim Alanında Kullanılması	169
Bilişsel Kuramlar	173
Gestalt yaklaşımı.....	174
Lewin ve Alan Kuramı	177
Bilgiyi İşleme Süreci Yaklaşımı.....	179
Buluş Yoluyla Öğrenme	181
Bilişsel Yaklaşımın Uzaktan Eğitim Alanında Kullanılması	183
Duyusal Kuramlar	188
Duyusal Kuramın Uzaktan Eğitim Alanında Kullanılması	190
Nörofizyolojik Kuramlar	194
Nörofizyolojik Kuramın Uzaktan Eğitim Alanında Kullanılması.....	196
Yapısalçı Kuramlar	200
Yapısalçı Kuramın Uzaktan Eğitim Alanında Kullanılması	204
Sonuç.....	207
Kaynakça	208

5. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİM VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ**

Giriş	210
Bilgi ve İletişim Teknolojileri	213
1-Blog	216
2-Viki	218
3-Sosyal İşaretleme.....	220
4-Sosyal Ağ Servisleri	224
5-Mikrobloglar	234
6-Podcast	235
Açık Ders Malzemeleri (Open Courseware).....	236
Yüksek Öğrenim Kurumları:	237
Öğrenme Yönetim Sistemleri (LMS)	244
Sanal İleti (e-posta).....	254
Haber Grupları.....	255
Bilgi Tartışma Servisi (BTS)	256
Bilişim Teknolojileri	257
Elektronik Medya.....	258
Bilgisayarlar	260
Tüketici Elektronik Teknolojileri.....	264
Uydular	265
Telefon Teknolojisi	266
Tek Yönlü Uygulama Modellerinde Bilişim Teknolojileri.....	267
Çift Yönlü Uygulama Modellerinde Bilişim Teknolojileri	268
Sonuç.....	268
Kaynakça	269

6. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMA MODELLERİ**

Giriş	272
A- Tek Yönlü Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri	272
Mektup İle Uygulama Modeli	273
Katkılar	275
Sınırlılıkları.....	276
Sonuç.....	277
Tek Yönlü Radyo ile Dağıtım Modeli	278
Katkılar	280

Sınırlılıkları.....	282
Sonuç.....	283
Tek Yönlü Televizyon ile Uygulama Modeli.....	283
Katkılar	286
Sınırlılıkları.....	288
Sonuç.....	289
Tek Yönlü Bilgisayar İle Uygulama Modeli	289
Katkılar	293
Sınırlılıkları.....	295
Sonuç.....	296
Tek Yönlü Karma Uygulama Modeli.....	296
Katkılar	298
Sınırlılıkları.....	300
Sonuç.....	301
Çift Yönlü Uygulama Modelleri.....	301
Çift Yönlü Radyo İle Uygulama Modeli.....	303
Katkılar	303
Sınırlılıkları.....	304
Çift Yönlü Televizyon İle Uygulama Modeli	305
Katkılar	309
Sınırlılıkları.....	311
Sonuç.....	312
Çift Yönlü Bilgisayar İle Uygulama Modeli.....	312
Katkılar	315
Sınırlılıkları.....	316
Sonuç.....	317
Çift Yönlü Karma Uygulama Modeli	317
Katkılar	319
Sınırlılıkları.....	320
Sonuç.....	321
Genel Sonuç.....	321
Kaynakça	322

7. Bölüm UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRETMEN ROLLERİ

ÖĞRETMENLERN ROLLERİ.....	327
UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRETMEN ROLLERİ	329

Pedagojik Rol:	320
Sosyal Rol:	331
Yönetimsel Rol:	331
Teknik Rol:	332
Öğretim Tasarımcısı:	335
Tek Yönlü Uygulama Modelleri	340
Mektupla Uygulama Modeli.....	341
Tek Yönlü Radyo İle Uygulama Modeli	343
Tek Yönlü Televizyon İle Uygulama Modeli.....	346
Tek Yönlü Bilgisayar İle Uygulama Modeli	349
Tek Yönlü Karma Uygulama Modeli	352
Çift Yönlü Uygulama Modelleri.....	356
Çift Yönlü Radyo İle Uygulama Modeli.....	356
Çift Yönlü Televizyon İle Uygulama Modeli	359
Çift Yönlü Bilgisayar İle Uygulama Modeli.....	362
Çift Yönlü Karma Uygulama Modeli	365
Kaynakça	370

8. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRENCİ ROLLERİ**

Giriş	374
ÖĞRENCİLERİN ROLLERİ.....	374
UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRENCİ ROLLERİ	375
TEK YÖNLÜ UYGULAMA MODELLERİ	379
Mektupla Uygulama Modeli.....	379
Tek Yönlü Radyo ile Uygulama Modeli	381
Tek Yönlü Televizyon ile Uygulama Modeli.....	383
Tek Yönlü Bilgisayarlı Uygulama Modeli	386
Tek Yönlü Karma Uygulama Modeli	388
ÇİFT YÖNLÜ UYGULAMA MODELLERİ	391
Çift Yönlü Radyo İle Uygulama Modeli.....	391
Çift Yönlü Televizyon İle Uygulama Modeli	393
Çift Yönlü Bilgisayar İle Uygulama Modeli.....	395
Çift Yönlü Karma Uygulama Modeli	397
SONUÇ	399
Kaynakça	400

9. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİM VE ÖĞRETİM TASARIMI**

Giriş	402
Tasarım	406
Uzaktan Eğitimde Öğretim Tasarımı	408
Uzaktan Eğitimde Öğretim Tasarımı Modelleri	418
Sonuç.....	438
Kaynakça	439

10. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİM YÖNTEMİ**

Giriş	442
Uzaktan Eğitimde Yönetim	443
Uzaktan Eğitimde Örgüt Yapıları	445
Bağımsız Uzaktan Eğitim Örgütleri	455
Karışık Uzaktan Eğitim Örgütleri	460
E-Üniversite Modeli	462
E-Üniversite Modelinde Örgüt Yapısı	462
E-Üniversite Modelinde İletişim Süreci.....	468
E-Üniversite Modelinde Esgündümleme (Koordinasyon) Süreci	472
E-Üniversite Modelinde Planlama Süreci	473
E-Üniversite Modelinde Değerlendirme Süreci.....	474
E-Üniversite Modelinde Öğretim Süreci	475
E-Üniversite Modelinde Liderlik.....	476
Yeni Bir E-Üniversite Modeli Önerisi	478
Sonuç.....	479
Kaynakça	480

11. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME**

Giriş	484
Ölçme ve Değerlendirme İle İlgili Temel Kavramlar	486
Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ölçme Araçlarının Özellikleri Ve Geliştirilmesi.....	509

Uzaktan Eğitimde Öğretim Yönetim Sisteminde Sınav Hazırlama (Moodle Örneği)	557
Sonuç.....	570
Kaynakça	571

12. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİM PROJELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Giriş	576
Uzaktan Eğitimde Proje Değerlendirme Yöntemleri	578
Utah Modeli.....	578
Alaska Modeli	581
Nirengi (Trainqulation) Model	583
Wedemeyer'ın Uzaktan Eğitim Sistemi Modeli.....	584
Montana State Üniversitesi- Mozana Modeli	586
Amarillo College Modeli	590
West Indies Üniversitesi Modeli.....	593
WISCONSIN-EXTENSION ÜNİVERSİTESİ MODELİ.....	594
Sonuç.....	600
Kaynakça	601

13. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİMDE REHBERLİK**

Giriş	604
Rehberliğin Tanımı	605
Uzaktan Eğitimde Rehberlik.....	610
Uzaktan Eğitimde Rehberlik Hizmetleri	614
Uygulama Modelleri ve Rehberlik	616
Tek Yönlü Uygulama Modellerinde Rehberlik Hizmetleri	617
Çift Yönlü Uygulama Modellerinde Rehberlik Hizmetleri	624
Sonuç.....	629
Kaynakça	630

14. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİMDE ETİK**

Giriş	634
Etik.....	634
Bilgisayar Etiği.....	637
Eğitim Etiği.....	642
Uzaktan Eğitim Etiği	643
Sonuç.....	653
Kaynakça	654

15. Bölüm **YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ**

Giriş	656
Model Yapısı	659
I. Donanım	660
1. Transmisyon Sistemi.....	660
2. Tele-Konferans Sistemi.....	664
II. Yazılım	668
III. Eğitim-Öğretim Ortamlarının Tasarımı.....	669
Uzaktan Eğitim Modeli Yapısı	670
Sonuç.....	673
Kaynakça	674

16. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİMDE DERGİLER**

The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)	677
Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE)	682
American Journal of Distance Education	684
Australian Journal of Educational Technology (AJET)	685
Canadian Journal of Learning and Technology	686
CITE Journal: Contemporary Issues in Technology and Teacher Education	687
Distance Education.....	688
Journal of Educational Technology & Society	689
EDUCAUSE Quarterly.....	691
EDUCAUSE Review	692

eLearn Magazine	693
E-Learning and Digital Media	694
The Electronic Journal of e-Learning	695
The European Journal of Open, Distance and E-Learning	696
Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects (IJELLO)	697
International Journal on E-Learning (IJEL) - Corporate, Government, Healthcare, & Higher Education	698
Interactive Learning Environments	699
International Review of Research in Open and Distance Learning (IRRODL)	700
Usability News	701
The Online Journal of Distance Learning Administration (OJDLA)	702
Sonuç	703
Kaynakça	704

17. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİMDE SORUNLAR**

Giris	706
Çift Yönlü Uzaktan Eğitim Uygulama Modellerinde Karsılaşılan Sorunlar	738
Sonuç	748
Kaynakça	749

18. Bölüm **UZAKTAN EĞİTİM SİSTEMLERİ İÇİN AÇIK KAYNAK KODLU ÖĞRETİM YÖNETİM SİSTEMİ: MOODLE**

Moodle Kurulumu	752
Kuruluma Başlamadan Önce	753
Veri tabanı Ayarları	753
Veri Tabanını Oluşturma	754
Dosyaları Siteye Yükleme (Upload Etme)	756
Kurulum	757
Moodle Kullanımı	764
Ders Ekleme/Olusturma	765
Ders Rollerini Atama	770
Ders Giriş Sayfası	771

1- Haftalık Ders Planı ve Konuda Kazanılması Hedeflenen	
Davranışları Ekleme.....	774
Moodle'in Yararları.....	800
Moodle'in Sınırlılıkları.....	800
Özet.....	801
Kaynakça	802

19. Bölüm
ÖRNEK UZAKTAN EĞİTİM PROJE DEĞERLENDİRMEsi
TOPLUMSAL ÖĞRENME PROJESİ 1996-1997
DEĞERLENDİRME RAPORU

Projeye Genel Bir Bakış.....	803
Değerlendirme Yöntemi.....	804
Profesyonel Geliştirme Faaliyetlerinin Tanımı	805
Yaz 1996 Seminerinden Gözlemler	806
Tanışma ve ilişki geliştirme	806
Teknolojinin kullanımı	807
Yeni öğretme yöntemleri ve yazılım programları	807
Teknolojilerin programlara bütünlüğü	807
Aktif araştırmaların uygulanışları.....	807
Teknolojileri Kullanma Testlerinin Uygulanışı	808
1996-1997 Öğretim Yılı	817
Yaz 1997	820
Teknolojilerin Kurulması Durumları	820
Bilgisayarlar.....	820
Masaüstü Video Konferansı	820
Fiber-Optik Temelli İletişim.....	820
Öğrenci Projeleri İçin Olan Aksiyon Planlarının Durumları.....	821
Aktif Araştırma Projelerinin Tanımlanması.....	822

20. Bölüm
UZAKTAN EĞİTİMDE TELEVİZYON PROGRAM YAPIM SÜRECİ

Giriş	824
Televizyon Uzaktan Eğitimde Kullanma İlkeleri	824
Uzaktan Eğitimde Televizyonun Katkıları.....	825
Uzaktan Eğitimde Televizyonun Sınırlılıkları	826
Televizyon Programı Yapım Yöntemi	828
Sonuç.....	846
Kaynakça	847

EKLER

EK-A Teknoloji Yeteneği Testi	849
EK-B Öğretmenin Deneyim Testi.....	851
EK-C Profesyonel Gelişim Raporunun Testi.....	855
EK-D Desktop Video Kurulması	855
EK E T.C. Resmî Gazete	856
EK-F Uzaktan Yükseköğretim Kapsamında Açılacek Dersler/Programlara İlişkin Genel İlkeler.....	862
EK-G Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yük- seköğretim Yönetmeliği.....	878
EK-H Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Projesi.....	890

1. BÖLÜM

UZAKTAN EĞİTİMİN TANIMI

Genel Özeti

- Uzaktan Eğitim Nedir?
- Niçin Uzaktan Eğitim?
- Uzaktan Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar
- Uzaktan Eğitimin Yararları
- Uzaktan Eğitimin Sınırlılıkları

Hedefler

- Uzaktan eğitimin tanımını yapabilme
- Uzaktan eğitim ve bilgi iletişim teknolojileri arasındaki ilişkiyi açıklayabilme
- Uzaktan eğitim ile ilgili çözülebilecek eğitim sorunlarını sıralayabilme
- Uzaktan eğitimin özelliklerini açıklayabilme
- Uzaktan eğitimin yararlarını söyleyebilme
- Uzaktan eğitimin sınırlılıklarını değerlendirebilme

Önemli Kavramlar

- Bilişim Teknolojileri
- Uzaktan Eğitim
- Uzaktan öğretim ve uzaktan öğrenme
- Evde çalışma
- Bağımsız Çalışma

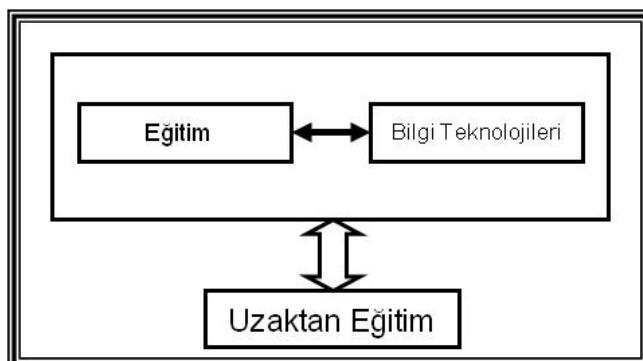
Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte her alanda değişiklikler meydana gelmiştir. Bu alanlardan biri de eğitimdir. Eğitim sistemlerinde ortaya çıkan sorunlara bilgi iletişim teknoloji temelli sistemlerle çözüm aranmaya çalışılmıştır. Bu sistemlerden biri de uzaktan eğitimdir.

Uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencinin aynı mekânlarda bulunmak zorunda olmadığı ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin posta hizmetleri ve bilgi iletişim teknolojileri sayesinde yürütülen bir eğitim sistemi modelidir.

Giriş

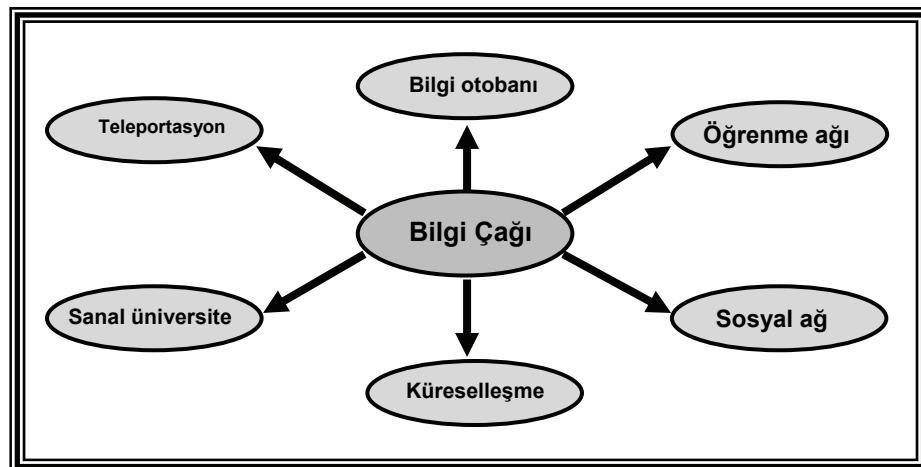
Bilgi çağı olarak adlandırılan içinde bulunduğuuz 21. yy'da bilgi teknolojileri hızla gelişmektedir. Bilgi teknolojilerindeki bu gelişmeler, uzaktan eğitim uygulamaları ile küresel iletişim ağının gelişmesine önemli katkılarda sağlamıştır. Bilgi çağı dediğimiz 21. yüzyılda iletişim, toplumun her katmanında yaşayan bireyler için kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir. Geçmiş yıllarda toplumlar için ütopya sayılan uzaktan eğitim uygulamaları bilgi teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte günümüzde küresel iletişim ağı üzerinde kolaylıkla uygulanabilir hale gelmiştir.

Küresel iletişim ağı, bilimsel araştırmaların, üretkenliğin, kültürel değişimlerin, küresel ticaretin ve küresel eğitimin ana bilgi kaynağıdır. Belirtilen bilgi iletişim ağı, dünyada yaşayan tüm insanlar arasında yazılı, sözlü ve görüntülü iletişim kurmak için küresel bir merkez meydana getirmektedir. Bunun yanı sıra, küresel iletişim ağı eğitimcılere, küresel uzaktan eğitim hizmetini sunma fırsatını da vermektedir (İşman, 1996).

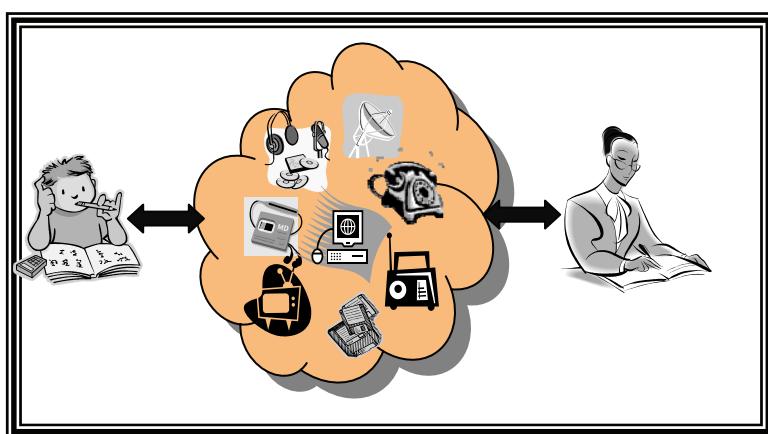

Teknolojideki hızlı gelişmeler, bütün toplumları bilgi yoğun bir yaşama doğru sürüklüyor. Eğitim programları, eğitime yapılan yatırımlar ve eğitim politikaları da bilgi yoğun hale getirilmektedir. Bilim adamları da dahil olmak üzere toplumun tüm kesimleri 21. yüzyılın bilgi çağı olduğu noktasında birleşmekteyler.

Bilgi çağı bilim adamları, bilgi otobanından (information highway), bir maddeyi atomlara ayırarak bir yerden başka bir yere transfer etmekten (teleportasyon), sanal üniversitelerden (virtual university), öğrenme ağlarından (learning networks), sosyal ağlardan, küreselleşmeden ve şu anda hayal bile edemediğimiz diğer teknolojik gelişmelerden bahsetmektedirler (Negropente, 1995).

Günümüzde uydu, fiber optik, televizyon, radyo, bilgisayar, internet ve diğer bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler eğitimin yapısını ve biçimini etkilemektedir. Eğitimcileri yeni eğitim programları ve öğrenme-öğretim modeleri geliştirmeye zorlamaktadır. Bilişim teknolojilerini kullanan eğitimciler, “küresel eğitim” uygulamalarının mutlaka kullanılması gerektiğini belirtmektedirler. Küresel eğitim imkanı sunan modellerden biri uzaktan eğitimdir. İlk uygulaması 1728 yılında posta ile yapılan uzaktan eğitim, günümüzde gelişen bilişim teknolojileri sayesinde daha nitelikli, telekonferans ve internet uygulamaları biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bu uzaktan eğitim uygulamaları sayesinde birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta farklı ortamlarda olan öğretmen ve öğrenciler, birbirleriyle görüntülü ve sesli olarak etkili iletişim kurabilmektedirler.

Var olan uzaktan eğitim sistemleri öğrenciler ve öğretmenlere küresel eğitim ve küresel iletişim imkânı sunmaktadır.

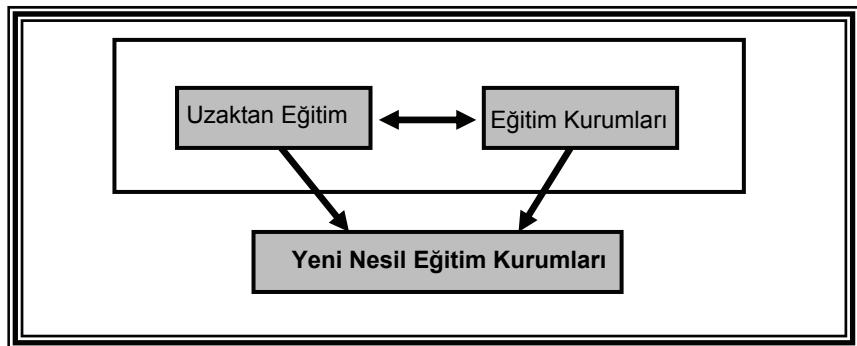

Küresel eğitim, öğrencilere uzaktan eğitim ile dünyanın değişik ülkelerde bulunan üniversitelerin eğitim imkânlarından yararlanma imkânı sunmakta hatta bu üniversitelerden yüksek lisans veya doktora derecesi alabilme fırsatı vermektedir. Örneğin Türkiye'de yaşayan bir öğrenci Amerika'daki bir üniversiteden lisans, yüksek lisans veya doktora derecesi alabilemektedir.

Küresel iletişim ise, dünyanın değişik ülkelerinde yaşayan öğrenciler ve eğitimcilere kendi aralarında etkili iletişim kurma fırsatı sunmaktadır. Örneğin İngiltere'de bulunan Açık Üniversite'nin (Open University) farklı ülkelerde bulunan (Malezya, Çin, Japonya, Türkiye, vs...) öğrencileri iletişim teknolojilerini kullanarak birbirleriyle ve öğretmenleriyle iletişim kurabilmektedir.

Bu iki fırsat, uzaktan eğitimin önemini artmasına katkılar sağlamakta, uzaktan eğitim programları öğrencilerin ve öğretmenlerin bağımsız, bireysel ve kubaşık çalışma ortamlarına girmelerine imkan tanımaktadır.

Eğitim sistemi içinde uzaktan eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Uzaktan eğitim modeline, ilgili kurum ve kuruluşlar (universiteler, bakanlıklar ve diğerleri) uzaktan eğitime gereken önemi vermelidirler. Bireylerin eğitim ihtiyacı uzaktan eğitimden faydalınlara giderilmelidir. Eğitim kurumları ancak bu sayede gelecek yüzyıllarda ayakta kalabilecektir. Bunun için uzaktan eğitime neden ihtiyaç duyulduğu açıklanmalıdır.

Niçin Uzaktan Eğitim?

Toplumların gelişimini etkileyen en önemli etkenlerden biri eğitimdir. Bu nedenle eğitim sistemlerine büyük yatırımların yapılması gerekmektedir. Nüfus artışına paralel olarak artan eğitim ihtiyacının karşılanması da toplumların çözümü gereken önemli eğitim sorunlarından biridir. Aynı zamanda bilgi çağlığı gereği olan yaşam boyu öğrenme ihtiyacının karşılanması da gerekmektedir.

Gelişmiş, gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler eğitim sistemlerini çağın şartlarına uygun yenileme ve geliştirme faaliyetlerini hızlı bir biçimde devam ettirmelidirler. Gelişmemiş ülkeler için maliyet etkin çözümlere, gelişmekte olan ülkeler için kitle eğitimini sağlayan çözümlere, gelişmiş ülkeler için de yaşam boyu eğitim ihtiyacını sağlayacak ve eğitim kalitesini artıracak çözümlere ihtiyaç vardır. Bu tür eğitim ihtiyaçları olan ülkeler, vatandaşlarını ya da öğrencilerini eğitmeye bireylerin ilgi ve yeteneklerini ön plana çıkaracak eğitim fırsatlarını sunmaya çalışmaktadır.

Eğitim fırsatı içinde öğrencilerde kalıcı izli istendik davranış değişikliği hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir. Bunun sonucunda kendi ilgi ve yeteneklerine uygun eğitim alan bireyler toplum içinde mutlu yaşamaktadırlar.

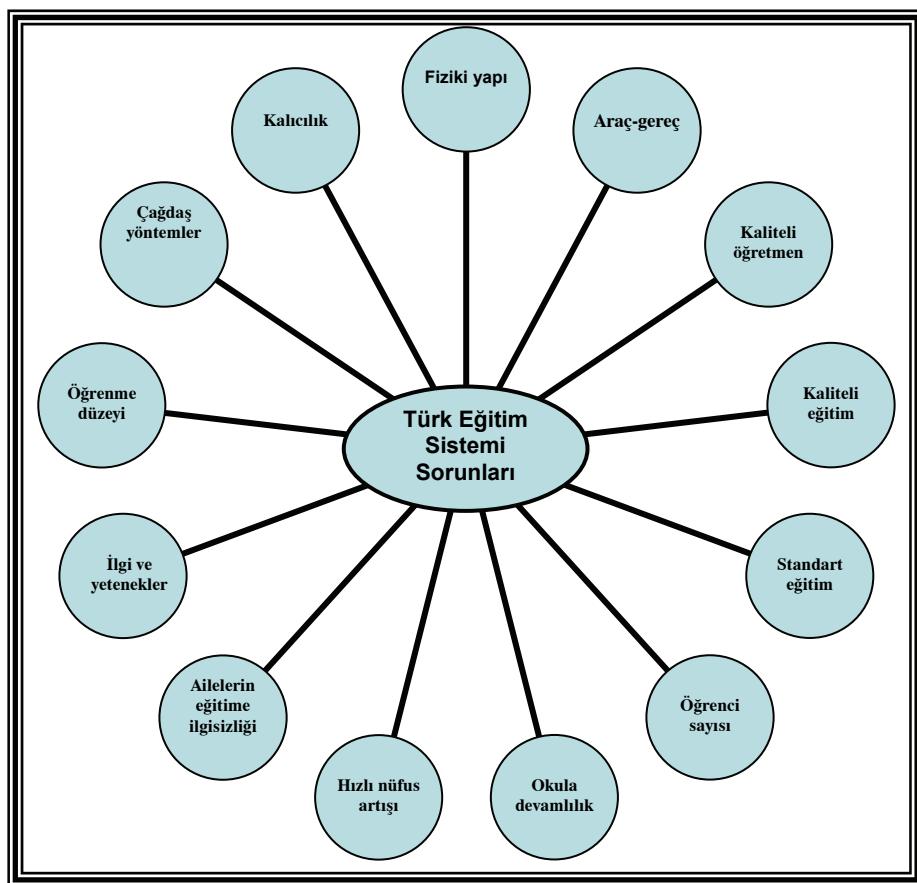
Fakat bütün bu eğitim çabalarına rağmen küt olan eğitim kaynaklarından dolayı bireyler bazen ilgi ve yeteneklerine uygun bir eğitim alamamaktadırlar. Hatta bütün öğrencilere bazen temel eğitim, mesleki eğitim, teknik eğitim, kültürel yapılara uygun eğitim, ekonomik güçlükleri olanlara uygun eğitim ve her isteyene yüksek öğretim imkanı sunulamamaktadır.

Ülkelerin sorunları çözmede izlediği yöntem farklı olsa da amacı aynıdır. Temel amaç, eğitim sorunlarını ortadan kaldırmaktır. Dünyadaki bütün ülkeler eğitim sorunlarını çözmede mutlaka bilişim teknolojilerinden yararlanmalıdır. Bilişim teknolojileri sayesinde eğitim sistemlerinde yapısal değişikliklere gidilebilmektedir. Örnek olarak Türk Eğitim Sistemi'ne baklığımızda bu tür sorunların günden güne arttığı görülmektedir. Bu sorunlar genel olarak on üç ana noktada toplanmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1. **Fiziki yapı:** Ülkemizin eğitim sistemi içinde yeterli okul ve sınıf bulunmamaktadır. Bunun yanında, okul binalarının nüfus yoğunluğuna göre dağılmamaktadır.
2. **Araç-gereç:** Her okulda aynı oranda araç-gereçler bulunmamaktadır.
3. **Kaliteli öğretmen:** Her okulda aynı nitelikte öğretmen bulunmamaktadır.
4. **Kaliteli eğitim:** Her okulda aynı kalitede eğitim-öğretim verilememektedir.
5. **Standart eğitim:** Bütün okullarda aynı standartlara uygun eğitim verilememektedir.
6. **Öğrenci sayısı:** Bazı sınıflarda 50'den fazla öğrenci bulunmaktadır.
7. **Okula devamlılık:** Ülkemizde bazı bölgelerdeki kültürel ve ekonomik sorunlardan dolayı özellikle kız öğrenciler okula devam edememektedirler.
8. **Hızlı nüfus artışı:** Ülkemizin nüfusu hızlı bir şekilde artmaktadır. Bunun sonucunda eğitime olan ihtiyaç da artmaktadır.

9. **Ailelerin eğitime ilgisizliği:** Ülkemizde birçok aile çocukların eğitimi ile ilgilenmemektedir.
10. **İlgi ve yetenekler:** Öğrencilere ilgi ve yeteneklerine uygun eğitim verilmemektedir.
11. **Öğrenme düzeyi:** Bireylerin gereksinimi olan öğrenme miktarları tam olarak belirlenmemektedir.
12. **Çağdaş yöntemler:** Öğrenme-öğretim ortamlarında çağdaş öğretim yöntemleri etkili olarak kullanılmamaktadır.
13. **Kalıcılık:** Öğrencilerde kalıcı izli davranış değişiklikleri meydana getirilememektedir. Ezbere dayalı eğitim yaygın olarak kullanılmaktadır.

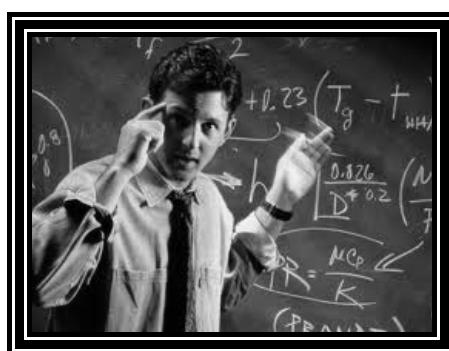

Genel olarak, eğitim sorunlarını çözmek için bilişim teknolojilerinin işe koşulması gerekmektedir. Eğitim içinde bilişim teknolojilerinin kullanılması yeni bir eğitim modelini ortaya çıkarmıştır. Bu yeni eğitim modeli “uzaktan eğitim”dir. Uzaktan eğitim ile Türk Eğitim Sistemi içinde var olan bu on üç sorun aşağıdaki gibi çözülebilir.

Birinci sorun fiziki yapı ile ilgili sorunlardır. Uzaktan eğitim ile sanal sınıflar ve okullar oluşturularak bu ortamlarda milyonlarca öğrencinin eğitim görmesi sağlanabilir. Nitekim şu anda Açık İlköğretim, Açık Lise ve Açık Öğretim Fakültesinde milyonlarca öğrenci eğitim görmektedir.

İkinci sorun her okulda yeterli miktarda araç-gereç bulunmamasıdır. Uzaktan eğitim ile sanal laboratuarlar kurularak öğrencilerin hizmetine sunulabilir.

Üçüncü sorun kaliteli öğretmen sayısının az olmasıdır. Uzaktan eğitim ile kaliteli öğretmenlerden çok sayıda öğrencinin faydallanması sağlanabilir.

Dördüncü sorun her okulda aynı kalitede eğitimin verilmemesidir. Uzaktan eğitim ile kaliteli eğitim veren okullardan her öğrencinin yararlanması sağlanabilir.

Beşinci sorun her okulda aynı standartta eğitim verilmemesidir. Uzaktan eğitim ile öğrencilere aynı standartta eğitim sunulabilir.